

PRO
EUROPA

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 12 / 1999

Emil Constantinescu

MESAJ

*la a X-a aniversare a Ligii PRO EUROPA
28-29 decembrie 1999*

Împărtășesc emoția și bucuria celor ce sărbătoresc astăzi zece ani de la constituirea Ligii PRO EUROPA, fericită expresie a efortului de remodelare a societății civile românești prin dialog social și educație civică, în spiritul toleranței, a valorilor democratice și pan-europene.

Fii ai unui spațiu conflictual și fertil totodată prin valențele lui multiple și diverse, fondatorii Ligii PRO EUROPA au înțeles printre primii, încă de la începutul anilor '90, rolul esențial al organizațiilor neguvernamentale în schimbarea mentalităților, în responsabilizarea cetățeanului în raport cu dreptul și datoria sa de a se implica în structurarea instituțională și civică a unei națiuni moderne și democratice.

În urmă cu numai câteva săptămâni, la Helsinki, România a fost nominalizată pentru începerea negocierilor cu Uniunea Europeană. Este, fără îndoială, un succes politico-diplomatic, dar și o recunoaștere a progreselor societății românești în însușirea și practicarea unui model de percepere armonioasă a raportului corect între identitate și alteritate, garanție a integrării în realitatea multiculturală, multilingvistică și multiconfesională a viitoarei Europe unite. Și aici, rolul Ligii PRO EUROPA, centru viu de educare și formare a tinerilor în spiritul apărării drepturilor omului și a minorităților, al educației civice și prevenirii conflictelor, își află întregul și adevăratul lui sens.

Sper din toată inima că următoarea decadă din viața Ligii PRO EUROPA va fi la fel de cuprinzătoare și bogată în împliniri.

La mulți ani!

Markó Béla

Üzenet

*a PRO EUROPA Liga fennállásának 10 évfordulójára
Bukarest, 1999. december 29*

Tisztelt Elnökasszony!

Tisztelt Elnök úr!

Tisztelt résztvevők!

Szeretettel üdvözlöm Önöket a PRO EUROPA Liga születésnapja alkalmából.

Eddigi tevékenysége során a Liga hű maradt azoknak a marosvásárhelyi román és magyar értelmiségieknek az eredeti elképzeléséhez, akik 1989 december 30-án a PRO EUROPA nevet adták a szervezetnek. Az elmúlt tíz esztendő alatt következetesen küzdött a másság, a különbözőség elismertetéséért, a nemzeti és faji toleranciáért, és ezen belül a román-magyar viszony javításáért, s ezáltal az egyik legismertebb és legtekintélyesebb romániai civil szervezetté nőtte ki magát.

Számunkra, akik a politika eszközeivel hasonló célokért dolgozunk, rendkívül fontos az Önök munkája.

Sikerekben gazdag új évet kívánok a PRO EUROPA Ligának és további eredményeket mindnyájuknak javára!

Din cuprins:

Smaranda ENACHE:

Sansele reale de integrare a României în Europa secolului XXI (pag. 3)

Răzvan PĂRĂIANU:

Bagajele identitare și geografia simbolică (pag. 4)

Renate WEBER, Valerian STAN:

A privi în față trecutul — Legea „Ticu Dumitrescu” (pag. 6)

CALENDAR

NAPTÁR

3 decembrie — Atelier al Colegiului Democrației: *Sondajul de opinie — interpretări, utilitate* — lector: Laura ARDELEAN, coordonatoare program LPE.

3-5 decembrie — *Societatea civilă și tinerii din sindicate*, seminar organizat de Fundația Friedrich Ebert la Predeal. Din partea LPE a participat HALLER István cu lucrarea *Conceptul de societate civilă. Rolul și perspectivele societății civile. Modalități de acțiune și activități ale ONG-urilor*.

8 decembrie — *Relații interetnice bune prin colaborare între ONG-uri și autorități*, seminar organizat de Project on Ethnic Relations la Tîrgu-Mureș. Din partea LPE au participat SZOKOLY Elek și HALLER István.

10 decembrie — *A privi în față trecutul — Legea „Ticu Dumitrescu”*, dezbateri organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului — lectori: Renate WEBER, reprezentantă a APADOR-Comitetul Helsinki Român și Valerian STAN, președintele executiv al Alianței Civice, București.

11 decembrie — Curs al Colegiului Democrației: *Statul — evoluție; stat național; stat federal; regionalism* — lector: Dan PAVEL — președinte Project on Ethnic Relations.

18 decembrie — Curs al Colegiului Democrației: *Șansele reale de integrare ale României în Europa secolului XXI* — lector: E.S. Smaranda ENACHE, ambasadoarea României la Helsinki.

20 decembrie — Atelier al Colegiului Democrației: *Statutul diplomatului român* — lector: E.S. Smaranda ENACHE, ambasadoarea României la Helsinki.

28-29 decembrie — *Stat și societate în noua Europă*, seminar organizat cu ocazia celei de-a 10-a aniversări a LPE.

28 decembrie — Lansarea la Librăria „Romulus Guga” din Tîrgu-Mureș a numărului 12 al revistei Altera (*Multiculturalism*) și a volumului domnului Eugen PATRAȘ: *Minoritățile naționale din Ucraina și Republica Moldova. Statutul juridic*.

29 decembrie — *Recital extraordinar* cu ocazia celei de-a 10-a aniversări a LPE susținut de pianistii Dana BORȘA (București) și SZOKOLAY Balázs (Budapesta), urmată de o recepție aniversară.

december 3 — *A közvéleménykutatás — feldolgozás, hasznosság, műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma számára* — előadó: Laura ARDELEAN, programirányító, PEL.

december 3-5 — *A civil társadalom és a szakszervezetek fiataljai*, a Friedrich Ebert alapítvány által Predealon szervezett szeminárium. A PEL részéről HALLER István vett részt *A civil társadalom fogalma, szerepe és kilátásai. A nemkormányzati szervezetek lehetőségei és tevékenységei* c. előadással.

december 8 — *Jó interetnikus kapcsolatok kialakítása az NGO-k és a hatóságok együttműködésével*, a Project on Ethnic Relations által Marosvásárhelyen szervezett szeminárium. A PEL részéről SZOKOLY Elek és HALLER István vettek részt.

december 10 — *Szembenézés a múlttal — A „Ticu Dumitrescu” törvény*, az Emberi Jogok Nemzetközi Napja alkalmából szervezett vitafórum. Előadók: Renate WEBER, az APADOR-Romániai Helsinki Bizottság képviselője és Valerian STAN, a Polgári Szövetség ügyvezető elnöke, Bukarest.

december 11 — *Az állam — fejlődés; nemzeti állam; föderális állam; regionalizmus* — Dan PAVEL, a Project on Ethnic Relations elnökének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

december 18 — *Románia valós integrációs esélyei a XXI. század Európájába*, Smaranda ENACHE Ő.E., Románia helsinki nagykövetének előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

december 20 — *A román diplomata státusza* — a Demokrácia Kollégiumának műhelygyakorlata. Előadó: Smaranda ENACHE Ő.E., Románia helsinki nagykövete.

december 28-29 — *Állam és társadalom az új Európában*, a PEL megalakulásának 10. évfordulója alkalmából szervezett szeminárium.

december 28 — Az Altera 12. számának (*Multiculturalism*) és Eugen PATRAȘ: *Minoritățile naționale din Ucraina și Republica Moldova. Statutul juridic* c. könyvének bemutatása a marosvásárhelyi „Romulus Guga” könyvesboltban.

december 29 — *Rendkívüli hangverseny* a PEL megalakulásának 10. évfordulója alkalmából Dana BORȘA (Bukarest) és SZOKOLAY Balázs (Budapest) előadásában, melyet ünnepi fogadás követett.

Dear Civitas Friends,

Happy special time of year!!!

Please accept with no obligation, implied or implicit our best wishes for an environmentally conscious, socially responsible, low stress, non-addictive, gender neutral, celebration of the winter solstice holiday, practiced within the most enjoyable traditions of the religious persuasion of your choice, or secular practices of your choice, with respect for the religious/secular persuasions and/or traditions of others, or their choice not to practice religious or secular traditions at all...

And a fiscally successful, personally fulfilling, and medically uncomplicated recognition of the onset of the generally accepted calendar year 2000, but not without due respect for the calendars of choice of other cultures whose contributions to society have helped make America great, (not to imply that America is necessarily greater than any other country

or is the only "AMERICA" in the western hemisphere), and without regard to the race, creed, color, age, physical ability, religious faith, choice of computer platform, or sexual preference of the wisher.

(By accepting this greeting, you are accepting these terms. This greeting is subject to clarification or withdrawal. It is freely transferable with no alteration to the original greeting. It implies no promise by the wisher to actually implement any of the wishes for her/himself or others, and is void where prohibited by law, and is revocable at the sole discretion of the wisher. This wish is warranted to perform as expected within the usual application of good tidings for a period of one year, or until the issuance of a subsequent holiday greeting, whichever comes first, and warranty is limited to replacement of this wish or issuance of a new wish at the sole discretion of the wisher).

Penn KEMBLE

Smaranda ENACHE

Șansele reale de integrare a României în Europa secolului XXI

Data de 18 decembrie a fost — la inițiativa Ligii PRO EUROPA — declarată Ziua Minorităților și, prin adoptarea ei de către guvernul României, a devenit o

aniversare cu caracter oficial, evenimentul fiind marcat și prin această întâlnire. Întâlnirea noastră se leagă și de aniversarea a zece ani de la înființarea Ligii PRO EUROPA, organizație care, deși „zămislită” într-un oraș de provincie, s-a constituit într-o asociație contemporană, modernă. Afiliată la trendurile europene majore, ea a adresat întrebările importante ale acestor zece ani, fiind prima organizație din România care a avut o platformă-program centrată pe ideea reintegrării României în Europa.

Pentru Pro Europa, acest proces era încă de acum zece ani principala prioritate — o reintegrare pe care, atunci evident nu am detaliat-o, dar care îngloba cele mai multe din aspectele de reformat ale societății noastre. Doream să ne angajăm în acest proces al societății civile cât mai activ, fără să știm atunci, la început, dacă acest lucru urma să fie greu sau nu, cât va dura și care vor fi mizele sale.

Am fost rugată — și o fac cu plăcere — să mă refer la summit-ul de la Helsinki. Cineva îmi spunea de curînd că acest moment se vede din țară mai puțin istoric, fiindcă lumea este antrenată de atîtea necazuri cotidiene, are atîtea probleme de zi cu zi, încît nu poate aprecia perspectivele cu adevărat istorice ale evenimentului. Se pune întrebarea dacă nu este oare emfatic să spunem că summit-ul a fost un moment istoric. Eu l-am trăit pe viu, și nu numai pentru că am fost acolo, aș dori să depun mărturie că acest moment a fost cu adevărat istoric, iar realizarea lui a cerut un efort enorm atît în România, cît și în cadrul diplomației românești din întreaga lume; desigur, au existat multe momente faste care au concurat în mod fericit pentru ca această ancorare definitivă — spunem acum — a României în Uniunea Europeană să se producă; să primim, din partea democrațiilor occidentale, după cincizeci de ani de la încheierea celui de al doilea război mondial, prima garanție de securitate realmente indubitabilă, instituționalizată și nu doar declarativă. (...)

La 18 decembrie 1999, în Sala Mică a Palatului Culturii din Tîrgu-Mureș, Smaranda ENACHE, co-președinta Ligii PRO EUROPA, ambasadoarea României la Helsinki a participat, în compania unor reprezentanți ai mass-mediei și a unui numeros public la o dezbatere pe marginea summit-ului Uniunii Europene de la Helsinki. Redăm mai jos cîteva fragmente din intervențiile sale.

Mă întrebați dacă înlocuirea actualei guvernări după alegeri va influența substanțial șansele de integrare. Pot să răspund printr-o perifrază. Altfel arată o țară din lăuntru și altfel din afara ei. Statele au continuitate. Adică, indiferent ce se întîmplă, statele au o anumită continuitate diplomatică pe arena internațională. Poziția lor pe arena internațională nu este totdeauna funcție de politica lor internă. Indiferent ce schimbări se petrec în România, România ca stat există mai departe pe hartă ca un actor politic. Dacă însă, politica sa internă este alta decît aceea a comunității la care a declarat de bună voie că aderă, — în cazul acesta Uniunea Europeană, — atunci comunitatea respectivă poate, — pentru că acest lucru stă în logica faptelor — să ia măsuri, să ceară respectarea angajamentelor. O componentă esențială a civilizației Occidentului este cultura respectării contractelor. Nu trebuie să uităm că pentru a intra în Uniunea Europeană, o țară, un stat, guvernul ei, depune o cerere în acest sens și această cerere, de aderare, înseamnă că se consimte la un anume tip de asociere, se aderă la un set de valori.

Uniunea Europeană și-a luat niște măsuri asiguratorii pentru cazul în care statele care au fost acceptate la negocieri ar avea alte evoluții politice, ar opta pentru alt sistem de valori decît în momentul asocierii. De aceea, pe de o parte, s-au deschis negocierile — România fiind și ea admisă — dar, există și un „dar”, la deschiderea fiecărui capitol de aderare se vor evalua din nou toate criteriile de la Copenhaga. Ce înseamnă aceasta? Un stat candidat poate deveni foarte performatant în domeniul energiei, de exemplu, și poate aspira în mod justificat, din punct de vedere tehnic, la deschiderea respectivului capitol. Dacă însă îndeplinirea criteriilor politice se va fi schimbat între

timp, bunăoară prin diminuarea drepturilor și libertăților fundamentale, ca urmare, să spunem, a instaurării unei dictaturi, degeaba este statul respectiv la capitolul energie la nivelul Uniunii Europene, negocierile nu vor începe. Trebuie deci să vedem aceste criterii politice — criteriile de democrație, drepturile omului, respect al minorităților, ca fiind primordiale și avînd prevalență față de cele economice. O guvernare care ar prejudicia democrația, ar pune în mare pericol integrarea europeană, chiar dacă ar avea performanțe economice corespunzătoare standardelor europene. Acesta e răspunsul meu. (...)

Cît privește reprezentarea țării, ca să răspund la altă întrebare, nu este greu să-ți reprezinți țara dacă valorile pe care le consideri importante, ca reprezentant al societății civile, sînt importante și pentru guvernul tău. Iar prioritățile României de politică externă au fost integrarea în Uniunea Europeană, *recte* respectarea criteriilor care conduc România la integrare, ca și integrarea în NATO și bunele relații, bazate pe flexibilitate, înțelegere, parteneriat, cu vecinii din zona în care noi trăim. Toate acestea sînt valori în care crede Liga Pro Europa și cred și eu personal și pe care, cu plăcere, le-am reprezentat la Helsinki, fără să trebuiască să roșesc. Evident, dacă politica externă a României ar fi fost alta, aș fi fost incompatibilă cu misiunea de a o reprezenta în Finlanda. (...)

În fine, pentru a ne referi la Ziua Minorităților, România, din punct de vedere al legislației, nu constituie o problemă pentru Uniunea Europeană sub aspectul drepturilor minorităților. Consiliul Europei se preocupă în continuare de minoritățile din România, acolo elaborîndu-se și avansîndu-se rapoarte. Nu doar simpla prezență a UDMR în guvern, ci întreg cadrul juridic trebuie să fie euroconform, iar practica trebuie să avanseze la nivelul necesar. Pe de altă parte însă trebuie subliniat că prezența UDMR-ului la guvernare, măsurile pro-minoritate care au fost luate prin amendarea Legii învățămîntului și a Legii administrației publice locale au fost la Helsinki argumente puternice în favoarea României. Experiența României a fost menționată de multe ori ca aflîndu-se, de exemplu, la originea liberalizării statutului minorităților și a participării comunității maghiare la guvernarea din Slovacia. Multă lume consideră că dacă în România nu s-ar fi putut face progresul care s-a făcut pe linia minorităților, el nu s-ar fi făcut nici în Slovacia. Acest progres, dacă-mi este permis, trebuie privit ca o reușită comună a clasei politice din actuala coaliție, cu toate imperfecțiunile ei.

Bagajele identitare și geografia simbolică

În editorialul său din 4 ianuarie, dl. Octavian Paler și-a anunțat cititorii că va lipsi o perioadă din paginile *României Libere* pentru a se dedica unor proiecte mai vechi neglijate datorită publicisticii. Au trecut deja zece ani de febrilă activitate publicistică, timp în care fără îndoială dl. Paler a jucat un rol important în formarea opiniei publice românești. Nu este poate lipsit de interes o revizitare a unora din temele importante ale publicisticii d-lui Paler, teme care se pot regăsi în bună măsură în bagajul cultural al opiniei publice românești. Acest articol este un început pentru o astfel de sistematizare a memoriei colective legate de prezența în viața publică a domniei sale.

*

Disputa începută de o anume vreme în jurul locului și rolului României în Europa pare a nu se fi terminat încă, spre bucuria viitoare a celor ce vor studia problemele românilor din ajunul sfârșitului de mileniu. Intenția acestor rînduri nu este de a interveni în această dispută. Un articol al d-lui O. Paler, „Europenii de nicăieri” (*România liberă*, 12 mai 1998, p. 1), îmi dă însă ocazia de a identifica două premise cel puțin chestionabile care par a constitui o bună parte din arsenalul d-lui O. Paler. Cele două premise cred că indică o anume slăbiciune a societății românești și doar într-o mai mică măsură pot fi instrumentate împotriva autorului ce le folosește.

Prima premisă este „etatzarea” identității. Ideea că nu există „europeni de nicăieri” este extraordinar de puternică tocmai prin argumentul ei aproape tautologic: existența „europenilor din Franța, din Germania sau din Anglia” (Marea Britanie?). Problema este că nici francezi, germani sau englezi „de nicăieri” nu există. Francezii sînt din Paris, din Provence, din Bretonia etc., germanii din Bavaria, din Saxonia etc., „englezii” din

Irlanda, din Scoția, din Țara Galilor etc. Mai mult, nu există suficiente motive să ne îndoim că localizarea și mai precisă a acestor identități nu continuă, dimpotrivă. Dealtfel însuși dl. Paler se localizează foarte precis pe harta simbolică a României: „Am copilărit într-un sat și duc cu mine lumina unui sat”. Cititorii domniei sale știu foarte bine „satul de la poalele Făgărașului”, unde autorul revede adesea cu ochii imaginației mormintele strămoșilor săi. Alții au copilărit „la bloc”, alții în cutare oraș sau cutare cartier. Nimeni nu e de nicăieri.

Problema este că formula folosită de dl. Paler pentru indicarea identității acestor cazuri particulare de europeni este una statală. Or, ideea unui primordialism al statului în materie de referință identitară este susținută de memoria experiențelor noastre sociale mai mult sau mai puțin recente și mai puțin de realitatea europeană. Din acest punct de vedere este într-adevăr chestionabil rolul exagerat al statului și al instituțiilor sale în detrimentul mecanismelor locale de producere a identității. Cine nu își amintește cum regimul comunist ajunsese să modifice pînă și denumirile regiunilor României în ... buletinul Meteo (NV, SE etc. în loc de Transilvania, Dobrogea etc.). Discuția va trebui odată să aibă loc asupra faptului dacă este sau nu bine ca statul să-și creeze cetățenii și nu invers.

O prima concluzie este că așa cum nu există „europeni de nicăieri” nici „români de nicăieri” nu pot exista. Și mai mult, după cum este de adevărat că identitatea europeană își găsește forța tocmai prin acceptarea identităților naționale componente ei, tot așa e de adevărat că și identitatea națională este puternică atîta vreme cît identitățile locale ori regionale sînt acceptate, ba chiar predominante. „Standardizarea mondială a individului amenință să devalorizeze, pînă la mutilare, umanul din noi.” (O.

Paler, „Țara promisă”, *România liberă*, 20 nov. 1997, p.1) Or, nu există nici o diferență între standardizarea mondială și standardizarea națională din punct de vedere al ... umanului, cu atît mai mult cu cît ultima variantă pare mai actuală.

A doua premisă este aceea a existenței unui bagaj de memorie care trebuie apărat în fața amenințării europenizării care ar acționa în unele instanțe ca o adevărată „spălare a creierelor” (vezi și O. Paler, „Pe marginea unei crize politice”, *România liberă*, 16 Dec. 1997, p. 1). Două observații se pot ridica împotriva acestei premise-metaforă. În primul rînd, atît memoria cît și identitatea sînt perpetuu negociabile (mediate, pentru urechile mai sensibile) între actorii sociali, iar acest proces se petrece la un nivel local dincolo de paternalismul statului și departe de orice argumente mai mult sau mai puțin geopolitice. Orice presiune instituțională este iluzorie și nu face decît să îndepărteze actorii sociali de orice mediere ce nu poate fi decît benefică. În al doilea rînd, trebuie observată discreția cu care mulți autori implicați în acest gen de dezbateri identitare, și nu numai ei, ocolesc o problemă importantă pentru însăși ideea de „tranziție” și/sau schimbare. Este vorba de memoria sau trecutul nostru utilizabil(ă). Atîta vreme cît acest bagaj nu se schimbă, iluziile noastre despre schimbare nu sînt decît niște utopii mai mult sau mai puțin inocente.

Revenind la premisa în discuție, ceea ce este chestionabil într-adevăr este existența unui corpus coerent de trecut și memorie care dă substanță identității noastre colective și care este în primejdie de a fi lăsat la „recepția hotelului” Europa printr-o „spălare a creierelor”. Dincolo de metafore imprecise și referiri la procedee represive, cititorii nu găsesc aici nici o referire directă la conținutul

acelui bagaj primejdut. Aflăm accidental referiri la amintiri, tradiții, ori specific național, toate atacate de nesăbuite „românofobii” sau „barbarii ‘civilizate’” etc. Ce se găsește în aceste „bagaje” atît de des invocate e greu de spus citindu-l doar pe autorul metaforei. Or, problema vine chiar din această lipsă de explicitare a prețioaselor bagaje identitare. Cineva poate înțelege că ar fi în primejdie însăși cultura română. Că europenizarea astfel înțeleasă înseamnă renunțarea la o tradiție culturală cu migală agonisită, care cuprinde nume atît de populare ca Eminescu, Blaga sau Nichita ori, altele deja cu faimă internațională, ca Eliade, Caragiale sau Ionescu. Altcineva ar putea înțelege că primejdut este fondul nostru etnografic: dansurile, cîntecele populare, cutumele satelor noastre. Ce altceva ne pot invoca cuvinte precum identitate, amintiri, tradiții sau specific. Există o literatură destul de bogată referitoare la aceste... dimensiuni românești ale ființei care devine principala referință în lipsa unei explicitări. Dar e greu de crezut că aceasta e problema sau că Europa e un pericol pentru cîntecele și dansurile noastre ori pentru poezia și filosofia noastră. Mai mult, e discutabil rolul pe care îl joacă toate acestea în construirea identității actorilor sociali la nivelul de zi cu zi al existenței omului obișnuit. Nu a studiat nimeni serios cărțile cele mai vîndute din ultimii ani și nici muzica ce se cumpără cel mai adesea, să zicem în jurul stației de metrou Republica.

Deschizînd aceste „bagaje” ale Pandorei este de presupus că vom găsi și lucruri mai puțin plăcute. Există fără îndoială acolo memoria/tradiția umilinței cetățeanului de rînd în fața funcționarilor instituțiilor statului, o umilință care își are rolul său psihologic important în construirea sinelui colectiv fiind atît de generalizată și cotidiană. La urma urmei nimeni nu a ridicat întrebarea cum poți să fi mîndru că ești român, prezumție de neatacat, cînd zi de zi trebuie să înduri umilințe din toate părțile, uneori absolut inutile. Tot pe aproape de această umilință trebuie că se află și „nimicnicia” (în sens literar) omului în fața celorlalți funcționari publici cum ar fi avocații, doctorii, vînzătorii etc. Apoi este deprinderea de a arunca gunoiul orișunde — chiar și metaforic vorbind, dar îmi vin în minte locuri ca Biserica Precupeții Vechi unde mormane de gunoi se înalță săptămînal în pofida străduințelor oficialităților. Este și aceasta un fel de memorie locală. Dar cum poți construi și întreține o identitate confortabilă pentru tine și pentru grupul de care aparții trăind între mormane de gunoi și haite de cîini (cine nu a fost în București este evident că poate înțelege mai greu astfel de imagini) așteptînd metafizic ca guvernul sau primăria să facă curat? Nu toată lumea are amintiri idilice din satul părintesc.

Nu este interesul acestui articol de a prezenta aici un inventar complet și negativ a ceea ce se mai poate găsi în aceste „bagaje”, ci doar de a observa că există bagaje și bagaje, iar pentru unele dintre acestea alternativa „spălării creierelor” ar fi doar un blînd eufemism. Memoria cotidiană diferă de memoria culturală și, mai mult, își are și ea cultura ei, deoarece țin de cultură acele deprinderi care nu sînt naturale și, de regulă, se învață.

O a doua concluzie ce merită atenție este că înainte de orice pledoarie/mobilizare pentru apărarea bagajelor noastre identitare acestea ar merita o oarecare... sortare.

Stat și societate în noua Europă

Cu ocazia celei de-a 10-a aniversări a Ligii PRO EUROPA, în zilele de 28-29 decembrie a avut loc seminarul Stat și societate în noua Europă. Au fost prezentate următoarele lucrări:

- Renate WEBER:** *Stat, comunitate și individ în cultura drepturilor omului*
- Andrei ROTH:** *Statul de drept, modernizarea și integrare europeană*
- KOLUMBÁN Gábor:** *Distanța administrației publice locale de standardele UE*
- Steliu LAMBRU:** *Limitele integrării europene*
- Dana PRELIPCEANU:** *Cultura dialogului interetnic*
- BAKK Miklós:** *Multiculturalism și dreptul culturilor*
- Eugen PATRAȘ:** *Ucraina între Est și Vest*
- Valentin CONSTANTIN:** *O ordine juridică internațională relativ centralizată*
- POZSONY Ferenc:** *Modelul autonomiei săsești și secuiești la sfîrșitul secolului XX*
- HORVÁTH Andor:** *Culturi și oameni*
- Vasile BURTEA:** *Romii — o nouă minoritate națională sau o etnie europeană*
- Nadia BADRUS:** *Identitate etnică și identitate națională: riscurile unei suprapuneri*

La seminar au cotribuit cu intervenții: Paul PHILIPPI, BÁNYAI Péter, Szilágyi N. Sándor, Alexandru CISTE-LECAN, Hannelore BAIER.

Dezbaterea a fost moderată de Smaranda ENACHE, Anamaria POP și SZOKOLY Elek.

A privi în față trecutul — Legea „Ticu Dumitrescu”

La 10 decembrie 1999 — aniversându-se ziua proclamării Declarației Universale a Drepturilor Omului, studenții Colegiului Democratiei din cadrul Ligii PRO EUROPA au participat la dezbateri: A privi în față trecutul — Legea „Ticu Dumitrescu” ținută la Tîrgu-Mureș în prezența doamnei Renate WEBER, reprezentantă a APADOR-Comitetul Helsinki din România și a domnului Valerian STAN, președintele executiv al Alianței Civice din București. Onorații invitați au răspuns întrebărilor puse de finerii colegiști în problema atât de controversată a legii lustratiei, votată cu puțin timp în urmă. Iată câteva dintre comentariile pe marginea acestei legi.

Renate Weber: (...) Ca să poți să reconciliezi o țară, ca eu să mă reconcilies cu cineva, trebuie să știu pe ce bază o fac. Dacă mi se cere să mă reconcilies orbește, să iert din start orice, atunci de fapt nu cîntăresc lucrurile cu aceeași balanță. Nu se poate ca pentru unii să ceri pur și simplu să dai niște cecuri în alb și să ierți necondiționat tot, necondiționat inclusiv în ce privește aflarea a ceea ce s-a întîmplat. Și cred că legea aceasta privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ar fi trebuit să fie un pact pentru aflarea adevărului și în ceea ce privește perioada anterioară lui decembrie 1989, dar cu siguranță ne-ar fi lămurit și în privința actorilor din decembrie 1989.

Valerian Stan: În România nexistînd pur și simplu o așa-zisă lege a lustratiei, iată că există această posibilitate ca să cunoaștem trecutul celor care dețin anumite funcții în societate. Fiind de asemenea o lege a lustratiei care să excludă de la funcții publice oameni cu un anumit trecut, există posibilitatea ca, de exemplu, în timpul campaniei electorale oricare dintre noi să ne interesăm de parlamentarul partidului x din Tîrgu-Mureș. Și aflăm de la acel consiliu care urmează să fie constituit, să gestioneze arhivele Securității de aici înainte, că el a fost colaborator al Securității și că a făcut delațiune politică împotriva vecinului sau colegului de serviciu. Noi avem deci această informație pe de o parte. Pe de altă parte, avem informația privind comportamentul lui după zece ani de libertate și de exerciții democratice. Ne sunt aceste două informații suficiente ca să luăm o decizie corectă cînd intrăm în cabina de vot, să-l tăiem de pe listă sau să-l votăm?

R.W.: Întrebarea care se pune este dacă după zece ani, chiar dacă această lege se va pune în aplicare, se va mai întîmpla ceva? Și am acest semn de întrebare, dacă zece ani de zile nu este o perioadă deja atât de lungă de timp încît de fapt lucrurile să fi căzut cumva în derizoriu. Și după cum arată legea propriu-zisă, cred că sînt în derizoriu... Pe de altă parte, rămîne cealaltă chestiune, a celor care se încăpățînează și mai vor să își exercite dreptul de vot, să participe la vot. Atunci aceștia au sau nu dreptul să fie informați corect cu privire la cei care vor apărea pe liste? Și dacă eu vreau să votez numai securiști, e dreptul meu, dar eu să fiu informat. Lăsați-mi mie opțiunea ca alegător în legătură cu cei pe care vreau să îi trimit sau nu să mă

reprezinte. S-ar putea ca la unii să trec peste trecutul lor, s-ar putea să cîntăresc în felul următor: domnule, e adevărat, a fost, dar mă uit ce a făcut în ultimii zece ani; ce a făcut în ultimii zece ani mi se pare mai bine, mai important, decît, dacă a făcut sau nu delațiunea de rigoare. Și atunci să-l votez și să îl accept în continuare. Sau s-ar putea să spun: ia uite cum se leagă lucrurile, ia uite de ce domnul acesta la legea asta a votat așa, la aia a votat așa! Și am să vă dau cîteva exemple pe care dumneavoastră cred că le știți deja pentru că ele sînt de notorietate. În parlamentul României s-a întîmplat nu odată, ca într-o zi să fie discutată o lege și niște articole să fie votate, iar în ziua următoare să fie date peste cap. Ori, după ce au votat o parte, toată legea să fie dată peste cap. Sigur că întrebarea firească pe care ți-o pui este ce i-a făcut pe oamenii aceștia care ieri au ridicat mîna în sală, acum să voteze altfel. Și singura explicație de bun simț, dacă vreți, este că asupra lor s-a exercitat un șantaj. Și nu de către partidele lor, care aveau interesul să treacă legea, o anumită lege, ci de către cineva care deținea o informație cu privire la trecutul lor. Au fost cîteva cazuri răsunătoare și vedeți cînd au apărut, că acest aspect este important. A nu cunoaște trecutul oamenilor din punctul acesta de vedere cel puțin, al demnitarilor, înseamnă a-i lăsa la îndemîna unui șantaj oricînd. (...) De aceea, accesul la astfel de informații îți oferă posibilitatea să cîntărești persoana respectivă din mai multe puncte de vedere. (...)

Legea spune următorul lucru: ea în primul rînd permite, și aceasta este partea ei bună, accesul fiecărui cetățean la propriul său dosar. Deci fiecare dintre noi poate să meargă și să solicite să-și vadă dosarul de Securitate. Eu nu cred, cu mîna pe inimă v-o spun, că în România existau 22 de milioane de dosare de Securitate, sau mă rog, excluzînd pe cei care erau copii la data aceea. Nu cred că fiecare cetățean al României avea dosar. Nu știu, dar nu cred. Prin urmare poți să primești într-o astfel de situație răspunsuri sau ți se poate da — așa spune legea — dosarul cu documentele de rigoare care sînt acolo. El poate să fie un dosar de două file sau poate să fie un dosar impresionant, de cîteva volume, în funcție de cît de urmărită era persoana respectivă de către Securitate. Din acest punct de vedere există acest drept în principiu, al fiecăruia dintre noi, de a merge, a solicita și de a primi informații. Mai mult, legea prevede posibilitatea de a obține fotocopii ș.a.m.d. Sigur, cu cîteva prevederi care sînt ușor contradictorii în legătură cu faptul că numele unor persoane vor fi șterse ca să nu poți să ai toată informația. În realitate, acestea să știți că nu prea țin. Asta s-a întîmplat și în Germania, dar în realitate orice persoană a putut să-și dea seama cu exactitate cine l-a turnat, că era vecinul sau altcineva, pentru că îți dai seama din context, existînd referiri la momente precise, la date ș.a.m.d. Deci din punctul acesta de vedere, cred că legea este în ordine. Sigur, ea vine cu o întîrziere de zece ani, dar vine.

Pe de altă parte este chestiunea accesului pe care îl avem la informația cu privire la anumite categorii de persoane, dacă au fost agenți sau colaboratori ai Securității. Ei, aici lucrurile sînt mult mai nuanțate. Eu mi-aș permite să fac o scurtă prezentare cel puțin a felului în care văd eu legea (s-ar putea să aveți o altă citire a legii, pentru că am avut și eu multe discuții în

contradictoriu pe marginea ei). În primul rând, în ce privește aceste persoane, toate literale alfabetului românesc sînt acoperite, de la a, b, c... pînă la z. Și începe cu președintele României, deputați sau senatori, mebrii ai guvernului, secretari de stat, subsecretari de stat etc. și merge pînă la directori în minister și asimilații acestor funcții; la parlamnet, pînă la nivel de directori; la nivel local, de la prefect, subprefect, pînă la secretar-general etc. Urmează printre altele, Poliția, magistrații, jurnaliștii, universitarii, partidele politice etc. În schimb, lipsesc cu desăvîrșire lucrătorii activi de după 1990 din SRI, SIE, SPP, STS și celelalte servicii.

V.S.: În legătură cu cele spuse de Renate Weber, este inacceptabil ca tocmai ofițerii ascunși în SRI, SIE ș.a.m.d. să fie exceptați de la dispoziția acestei legi. În mod normal însă (și aici a fost o dispută între Curtea Supremă de Justiție și Curtea

Constituțională), Curtea Supremă de Justiție a spus că din acest punct de vedere legea este neconstituțională și a trimis-o la Curtea Constituțională. Curtea Constituțională a răspuns că a da numele acestor oameni ar fi o tingere adusă siguranței statului. Deci, teoretic vorbind, Curtea Constituțională are dreptate. În fond însă lucrul este evident nefiresc și nedrept, ca să spun așa. Acest nefiresc ar trebui corectat după părerea mea printr-o modificare care trebuie adusă Legii de organizare și de funcționare a SRI la art. 27, care spune așa: „nu pot activa în SRI aceia care făcînd parte din structurile represive ale statului totalitar au comis abuzuri”. Deci s-au ascuns sub acest abuz, iar legea în forma în care a fost ea adoptată pare o fatalitate și nu mai din acest punct de vedere pot să modifice acum vreun articol de lege. Însă, este important ca atunci cînd se va discuta modificarea Legii de organizare a SRI să se introducă o dispoziție care să nu permită foștilor ofițeri de Securitate care au făcut poliție politică să mai facă parte astăzi din SRI, SIE ș.a.m.d. (...)

A DEMOKÁCIA KOLLÉGIUMÁNÁL RÖVID A VAKÁCIÓ

Eddigi tapasztalataim során arra a következtetésre jutottam, hogy decemberben mindenki nagyon elfoglat az ünnepekre való készülődéssel, elhanyagolva ezáltal mindennapi feladatait. E valós alaphól kiindulva meggyőződésem volt, hogy ebben az amúgy is mozgalmas hónapban a Kollégium irányítói megfélekeznek rólunk, kis halandókról, hosszú vakációval kedveskedve nekünk. De kellemesen csalódtam.

December tizedikén részt vettünk Renate WEBER és Valerian STAN által tartott vitafórumon, majd december 11.-én, Dan PAVEL tartott előadást, melyen a jogállam tematikáját ismertette. Az elemzés elméleti jellegétől eltekintve különleges beszélgetés alakult ki a meghívott és a kollégisták között az Amerikában élő indiánok helyzetéről. „Vallatásra” került sor a Kultúrpalota kistermében december 18.-án, amikor a sajtó képviselői Románia európai integrációs esélyeiről faggatták Őexcellenciáját, Smaranda ENACHE nagykövet asszonyt. Az értekezlet második felében a közönség kérdéseire válaszolt a kedves meghívott.

December 20.-án újra kellemes élményben volt részünk Őexcellenciája, Smaranda ENACHE nagykövet asszony tartott ismertetőt a román diplomaták szerepéről. Előadása könnyed volt és érthető. Valóságáruen ábrázolta a román — és más nemzetek — diplomatáinak képviseleti szerepét. Amint megtudtuk, nagykövetnek lenni nem is annyira könnyű, mint azt sokan elképzelték. Szerepkörébe tartozik az új kapcsolatok teremtése, országa népének és kultúrájának a megismertetése. Fontos ez azért is, mert az iratlan törvény szerint mindenki idegenkedik attól, amit nem ismer. Szomorú hírként fogadtuk ENACHE asszony azon meglátását, miszerint az elkövetkező húsz évben egyre inkább csökkenni fog a diplomaták szerepe. A terv szerint ugyanis az Európai Unió tagállamainak csak az Unió határain kívül lesznek követségei.

Ha csupán ez lenne az akadályja annak, hogy valaha is román diplomata legyek, akkor azt hiszem, boldog szívvel viselném el, hogy álmodom nem lehet valóra.

SOMODI Júlia

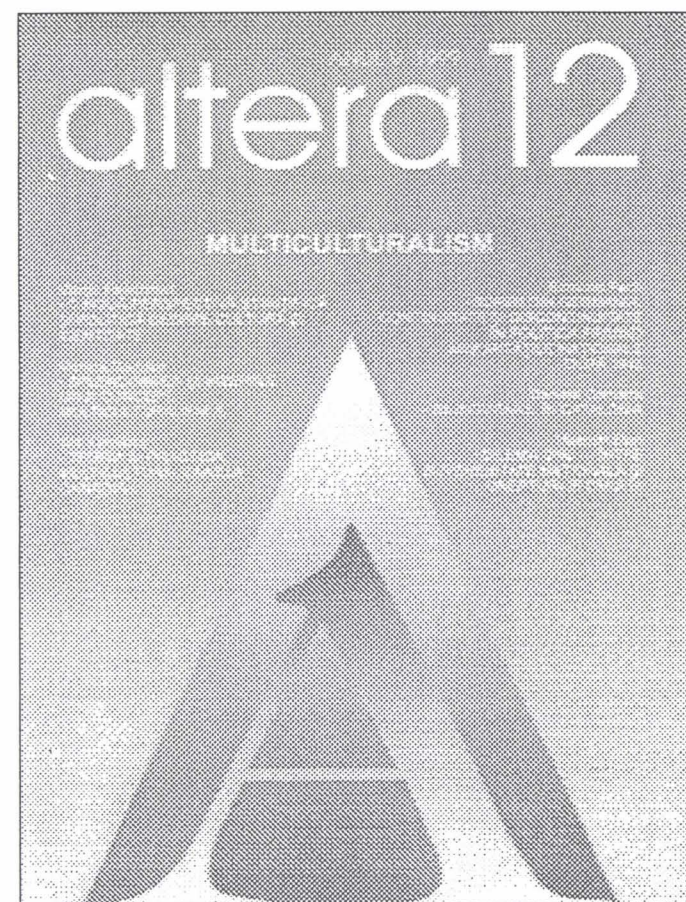
R.W.: În legătură cu problema mai concretă dacă vreți, dacă legea va fi sau nu aplicată. Aici se constituie o nouă structură care este Consiliul Național pentru Studiarea Arhivelor Securității. Aceasta este denumirea instituției. O instituție care are în fruntea sa un colegiu al Consiliului Național și singurele date pe care le avem este că acest colegiu e compus din 11 persoane. Persoanele care vor fi alese acolo trebuie să nu fi fost membre ale nici unui partid, niciodată, deci nici înainte de 1989, nici după și să nu fi fost agenți ai Securității. Conform algoritmului stabilit de lege, șapte vor fi din partea puterii și patru din partea opoziției. Acesta este pur și simplu singurul lucru pe care-l știm. Nu există nici cea mai mică indicație cu privire la personalul pe care instituția ar trebui să-l aibă (evident nu există nici un buget, bugetul României nefiind încă votat). Există o prevedere în principiu cu privire la obținerea unui spațiu din partea Primăriei Municipiului București, dar la fel a avut și Avocatul Poporului și a stat un an și jumătate pe drumuri, așa că nu știm cum va fi, dacă va primi acest spațiu Consiliul sau nu. Dacă nu ai un personal și nu ai banii necesari, cum să funcționeze? În principiu, părerea mea este că foarte mult depinde de cei 11. Să știți că dacă se strîng la un loc 11 persoane hotărîte să facă odată lumină în problema aceasta, chiar așa, în forma aceasta a legii, eu cred că se poate. Deci ei vor putea să facă puțină curățenie. Problema e dacă găsim cele 11 persoane care să vrea să facă acest lucru, și nu numai dacă le găsim, dar dacă le votează parlamentul.

Apariția nr. 12 al revistei altera

Numărul de față a **alterei** — ca și cel următor, de altfel cu tema *multiculturalism* — oferă spațiu de dezbatere pentru opinii diferite, ele fiind — ne exprimăm speranța —, stimulative pentru continuarea confruntărilor intelectuale.

Multiculturalismul, asemenea altor „cuvinte” la modă, ni se oferă astăzi în multiple ipostaze, sensuri și întrebări, în funcție de utilizator. Conceptul, dezgolit de conținutul său autentic și original, a devenit chiar un elixir miraculos pentru uzul politicianilor versatili, în situații dintre cele mai ciudate. Unii susțin că multiculturalismul s-ar fi născut în America anilor '60-'70, odată cu amplele mișcări protestatate ale minorităților rasiale, în timp ce alții consideră, nu fără temei, că Europa Centrală și de Est, de exemplu, făcea multiculturalism de secole, cam așa cum făcea Monsieur Jourdain proză. Chiar dacă în epoca statelor naționale, caracterul multinațional al unor state central și est-europene este contestat cu suspectă vehemență, de obicei, multiculturalitatea locuitorilor lor este acceptată cu indulgență, făcându-se trimitere însă la „melting pot”-ul țărilor de imigrație. Ceea ce constituie o dovadă în plus a confuziei — voite sau firești — ce domină teoria conceptului în cauză.

În acest număr studiile sînt semnate, printre altele, de: Margit FEISCHMIDT, Monica SPIRIDON, Isabela CORDU-NEANU, Will KYMLICKA, Daniele CONVERSI, Valentin STAN, Edmund PECH, Adrina MAJURU.

Liga **PRO EUROPA** Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsar

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584, e-mail: office@proeuro.netsoft.ro

CONTENTS:

P. 1 *Messages* from president Emil CONSTAN-
TINESCU and MARKÓ Béla, the president of
DAHR (Democratic Alliance of Hungarians from
Romania) at the tenth anniversary of the *PRO*
EUROPE League;

P. 2 A Romanian/Hungarian *synopsis* of the
PEL's main events in October; — *Greetings* from
Pen KEMBLE;

P. 3 *The Real Chances of the Romania integ-
ration in the 21 century's Europe.* A public debate
of H.E. Smaranda ENACHE, the Ambassador of
Romania in Finland with the representatives of
the local media, held in 18 December 1999 (*The*
Day of Minorities) in Tîrgu-Mureș;

P. 4-5 Răzvan PÂRĂIANU — *The Identity*
Baggage and the Symbolic Geography — an
editorial on the Romanian media discourse on
the “Euro-compatibility” of the Romanian
society;

P. 5 *State and Society* — The program of a
seminar organized by PEL at its tenth anniversary
in 28-29 December, in Tîrgu-Mureș;

P. 6-7 *Looking to the past* — *The „Ticu Dumit-
rescu” Law* (The Law on the former Romanian
Secret Service — The Securitate) — a presen-
tation by Renate WEBER and Valerian STAN;

P. 7 At the College of Democracy the Vacation
is short — A commentary by SOMODI Julia
about the last week programs of the PEL's youth
program, The College of Democracy;

P. 8 *The editing of Altera 12.* A short presentation
of the last issue on *Multiculturalism*.

Redactor: Marius COSMEANU Tehnoredactor: HALLER István

Multiplicat la **Liga PRO EUROPA**

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul

Fundației Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)